

بسمه تعالی

حضرت آیت الله امام خامنه‌ای:

«مساجد یک محل هر کدام یک پایگاه قرآنی باشند و با هم ارتباط داشته باشند؛ با هم مسابقه بدهند. این بهترین مشوق

است برای اینکه جوانها و نوجوانها وارد وادی قرآن‌خوانی بشوند» ۱۴۰۱/۰۱/۱۴

شیوه‌نامه اجرایی

طرح ملی مساجد پایگاه قرآنی

معاونت فرهنگی هنری

ستاد هماهنگی کانون‌های فرهنگی هنری مساجد کشور

بهار ۱۴۰۲

فهرست مطالب

الف) مقدمه	۳
ب) اهداف	۳
ج) تعاریف	۳
پایگاه قرآن	۳
جلسه تلاوت قرآن	۳
د) مخاطب	۳
ه) جدول زمانبندی اجرای طرح	۴
و) شرح اجرا	۴
برنامه های محوری:	۴
❖ برگزاری جلسات هفتگی تلاوت قرآن	۴
❖ ارتباط مساجد قرآنی با یکدیگر	۵
برنامه های جانبی	۶
❖ برگزاری کلاس های آموزشی	۶
❖ جلسات سنتی قرآن کریم	۸
❖ برگزاری محافل انس با قرآن کریم	۸
ز) ارزیابی و سطح بندی کانون های مجری طرح	۸
ح) حمایت های ستاد از کانون های مجری طرح	۹
ط) الزامات اجرایی	۹
وظایف ستاد استان	۹
وظایف کانون	۹

الف) مقدمه

امروز مساجد با توجه به نرم‌افزار فکری و فرهنگی اصیل اسلامی که برگرفته از قرآن است می‌توانند در میدان هجمه جنگ ترکیبی دشمن، نوجوان و جوان را با زلال معارف اسلامی آشنا و با تلاشی از جنس جهاد تبیین، شبهات و هجمه‌های دشمنان را خنثی و نسل جوان را برای نقش‌آفرینی در مسیر انقلاب آماده کنند. راهی که جز با تمسک به قرآن، و حرکت برنامه‌ریزی شده برای قرآنی شدن جامعه، فهم جایگاه تمدنی مسجد و همکاری و مشارکت مؤمنین امکان‌پذیر نخواهد بود.

از سوی دیگر علاوه بر فعال بودن هر مسجد، یکی از کارهای مهم دیگر شکل‌گرفتن شبکه مساجد محلات و همکاری و تعامل آن‌ها با یکدیگر است؛ ارتباطی که به ترویج فرهنگ قرآنی کمک می‌کند. با این نگاه و با توجه به منویات رهبر معظم انقلاب اسلامی در خصوص قرار گرفتن مساجد به عنوان پایگاه قرآنی، طرح ملی مساجد پایگاه قرآنی حضورتان تقدیم می‌گردد.

ب) اهداف

۱. تحقق منویات رهبر معظم انقلاب در خصوص ترویج فعالیت‌های قرآنی
۲. قرار گرفتن تلاوت در خدمت تأثیرگذاری بر مستمع^۱
۳. انس با قرآن کریم به عنوان مقدمه ای برای تخلق و عمل به قرآن
۴. ترویج معارف قرآنی و حرکت به سمت فهم قرآن^۲
۵. ترویج سبک زندگی قرآنی و عمل به دستورات قرآن^۳
۶. هم‌افزایی ظرفیت‌های قرآنی کانون‌های فرهنگی هنری مساجد

ج) تعاریف

➤ پایگاه قرآن

به مسجدی اطلاق می‌شود که علاوه بر برگزاری فعالیت‌های عمومی قرآن (کلاس‌های آموزشی قرآن، طرح تلاوت نور و ...) در طول سال، اقدام به برگزاری جلسات هفتگی تلاوت مجلسی قرآن کریم می‌نماید.^۴

➤ جلسه تلاوت قرآن

جلسه‌ای که در آن قاریان قرآن به مدت (حدود) یک ساعت به تلاوت قرآن پرداخته و مستمعین فقط برای شنیدن قرآن و توجه به معانی آیات در جلسه حاضر می‌شوند.^۵

د) مخاطب

کانون‌های فرهنگی هنری مساجد کشور

^۱ بیانات رهبر انقلاب در تاریخ ۱۴۰۲/۱/۳.

^۲ بیانات رهبر انقلاب در تاریخ ۱۳۹۲/۳/۱۸.

^۳ بیانات رهبر انقلاب در تاریخ ۱۳۹۲/۳/۱۸.

^۴ و ^۵ - برگرفته از بیانات رهبر انقلاب در تاریخ ۱۳۹۵/۰۳/۱۸

نکته: اولويت با کانون‌هاي است که:

- مجري طرح قرآني تلاوت نور باشند
- در مسابقات قرآني مدهامتان حضور فعال داشته اند.
- در دوره‌هاي آموزشي قرآني برگزار شده از سوي ستاد شرکت کرده باشند.
- تمايل و آمادگي خود به اجراي طرح را اظهار کرده باشند.
-

ه) جدول زمانبندی اجرای طرح

کام	عنوان اقدام	تاریخ شروع	تاریخ پایان
۱	تبلیغات و ابلاغ دستور العمل	هفته آخر فروردین ماه	هفته آخر فروردین ماه
۲	فراخوان ثبت گزارش‌ها	هفته آخر فروردین	هفته سوم اردیبهشت
۳	ارزیابی گزارش‌ها(استانی)	هفته سوم اردیبهشت	هفته سوم اردیبهشت
۴	برگزاری جلسات توجیهی (استانی)	هفته چهارم اردیبهشت	هفته چهارم اردیبهشت
۵	برگزاری جلسه توجیهی استانی	هفته چهارم اردیبهشت	هفته چهارم اردیبهشت
۶	برگزاری طرح	هفته دوم خرداد ماه	هفته آخر اسفند ماه
۷	رصد فعالیتهای و گزارش‌های کانون‌ها	هفته آخر هر فصل	هفته آخر هر فصل
۸	اعلام اسامی کانون‌های برتر	هفته اول هر فصل	هفته اول هر فصل

و) شرح اجرا

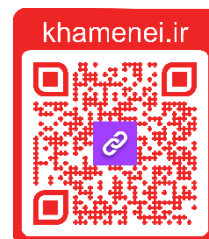
۱- برنامه محوری:

❖ برگزاری جلسات هفتگی تلاوت قرآن

استناد:

امام خامنه‌ای(مدظله العالی):

"یکی از کارهای خیلی خوب، رواج تلاوت و استماع قرآن در همه‌ی مساجد است... اگر بتوانیم، هر مسجدی را یک پایگاه قرآن قرار بدهیم؛ یعنی از یک قاری، دو قاری دعوت کنند- الحمدلله قاری که خب زیاد است - قبل از نماز بیایند آنجا؛ حالا اگر میشود، هر روز این کار را بکنند، که خب یک قدری مشکل است، لااقل هفته‌ای یک بار یک قاری، یک تلاوتگر قرآن بیاید در مسجد و بنشیند و قرآن بخواند، مردم گوش کنند؛ حالا احياناً یا خود او، یا یک نفر در کنار او تفسیر و ترجمه‌ی تفسیری کوتاه و مختصری را هم برای فهم مردم بیان کنند. به نظر من اینها خوب است، (۱۴۰۲/۱/۳) منظور از جلسه‌ی تلاوت قرآن این است که جلسه‌ای تشکیل بشود، افراد حاضر بشوند، قاری قرآن بنشیند آنجا یک ساعت - کمتر یا بیشتر - قرآن بخواند؛ مستمعین [هم] فقط برای شنیدن قرآن بیایند آنجا بنشینند؛ بیایند بنشینند و قرآن را بشنوند. این خیلی مؤثر است. این از خواندن خود انسان هم در مواردی تأثیرش بیشتر است. این از جمله‌ی کارهایی است که اگر ان شاءالله انجام بگیرد و رواج پیدا کند و شما قرآنی‌ها - این کار، کار شما است - همت کنید و یک چنین مجالسی تشکیل بدهید، **سرعت** رشد حرکت قرآنی در کشور را افزایش خواهد داد و [مردم را] آشنا خواهد کرد. (۱۳۹۵/۰۳/۱۸)"

مطالعه بیشتر

✚ مختصات برنامه:

عنوان برنامه: مسجد پایگاه قرآنی

مخاطب: عموم مردم

مدت اجرا: ۴۵ الی ۶۰ دقیقه

قالب اجرا: نشست / محفل

موضوع: تلاوت قرآن کریم

حداقل تجهیزات مورد نیاز: مصحف قرآن کریم، سیستم صوتی

گام‌های اجرایی طرح

گام اول: در این مرحله دستور العمل ابلاغ شده و به منظور آشنایی و جریان سازی، بسته تبلیغاتی شامل اخبار، پوستر، موشن گرافی و ... منتشر می‌گردد.

گام دوم: مدیران کانون‌های فرهنگی هنری مساجد با ارسال گزارش **اولین** اجرای جلسه هفتگی قرآن کریم، مطابق مختصات فوق، علاوه بر تمایل، آمادگی خود را به اجرای این طرح ملی اظهار می‌نمایند.

گام سوم: گزارش‌های ثبت شده کانون‌ها ارزیابی شده و کانون‌هایی که گزارش قابل قبولی داشته باشند جهت شرکت در دوره توجیهی دعوت می‌شوند.
* **نکته:** گزارش این فعالیت‌ها در فرم جلسات قرآن کریم ذیل رواق نور، بارگذاری خواهد شد.

گام چهارم: پس از بازه اعلامی (جدول شماره یک) و ارزیابی گزارش‌ها، جلسات توجیهی در دو سطح استانی و ملی برای این کانون‌ها برگزار می‌گردد.

گام پنجم: برنامه‌های تلاوت قرآن به صورت هفتگی برگزار و گزارش آن در سامانه ثبت می‌شود. طی این مدت ضمن بررسی گزارش‌ها بازنده‌های میدانی در سطوح مختلف صورت می‌پذیرد.

توجه: استفاده از بنر ارسالی از سوی ستاد در تبلیغات مورد انتظار می‌باشد.

گام ششم: کانون‌هایی که در هر فصل عملکرد قابل قبولی داشته باشند مورد حمایت بیشتر قرار خواهند گرفت.

❖ شاخص‌های اصلی ارزیابی کانون‌ها

- برگزاری منظم جلسات (طبق گزارش ثبت شده در سامانه)
- بارگذاری مستندات با کیفیت در سامانه
- سطح کیفی برگزاری جلسات تلاوت (دعوت از قاری، نظم در برنامه ریزی و ...)
- تعداد مخاطب
- تبلیغات و اطلاع رسانی

❖ ارتباط مساجد قرآنی با یکدیگر

استناد:

امام خامنه‌ای (مدظله العالی):

مساجد فلان بخش از تهران که سه تا، چهار تا، پنج تا مسجد است - هر کدام از اینها یک پایگاه قرآنی باشند و با هم ارتباط داشته باشند؛ اینها بروند به مهمانی آنها، آنها بیایند به جلسه‌ی اینها؛ با هم مسابقه بدهند؛ این غیر از این مسابقات رایجی است که اوقاف و دیگران راه می‌اندازند؛ یک چنین کارهایی انجام بگیرد؛ این بهترین مشوق است برای اینکه جوانها و نوجوان‌ها وارد وادی قرآن خوانی بشوند؛ ما به این احتیاج داریم. ۶

گام‌های اجرای برنامه

گام اول: ارتباط کانون‌های مجری طرح با یکدیگر

گام دوم: هم افزایی و به اشتراک گذاشتن ظرفیت‌های مادی و معنوی کانون‌های همجوار

گام سوم: اجرای برنامه‌های مشترک (مسابقات قرآن، محافل قرآن، هیئت قرآنی و کلاس‌های آموزشی ...)

گام چهارم: ثبت گزارش اقدامات مشترک توسط کانون میزبان به همراه اسامی کانون‌های همکار در فرم فعالیت‌های شبکه ای سامانه بچه‌های مسجد

➤ برنامه‌های مکمل

❖ برگزاری کلاس‌های آموزشی

• روخوانی

روخوانی قرآن به آشنایی با ویژگی‌های رسم الخط قرآن، شناخت اسامی حروف، حرکات و ترکیبات آن‌ها، حروف ناخوانا و سایر علامات برای قرائت الفاظ و آیات کلام وحی گفته می‌شود. که هدف از آن داشتن توانایی برای قرائت و مقدمه ای اساسی برای انس با قرآن کریم می‌باشد. "مرد و کوچک و بزرگ و پیر و جوان، باید بتوانند قرآن را بخوانند. نمی‌شود در کشوری که بر مبنای اسلام اداره می‌شود، قرآن را به دست یک نفر بدهیم و بگوییم بخواند، اما نتواند این کتاب عزیز را باز کند و بخواند. بنابراین، همه باید بتوانند قرآن را بخوانند. البته، این قدم اول است." (۱۳۶۸/۱۲/۰۴)

• روانخوانی

روانخوانی عبارت است از تسلط بر خواندن صحیح حروف و صداهای قرآنی. در واقع سطحی از روخوانی است که در آن عبارات قرآنی با صحت، دقت و سرعت بالا ادا می‌شوند این سطح از توانایی متناسب با تمرین و علاقه رشد می‌یابد. در این مرحله به چگونگی تلفظ حروف، صداهای کشیده، تنوین و ... پرداخته می‌شود. لذا برای طی این دوره نمی‌توان زمان قطعی مشخص نمود.

• فصیح خوانی

شاید بتوان دوره ای را که قاریان قرآن باید در انتقال از مرحله «روخوانی- روانخوانی» به مرحله «تجوید» پشت سر گذارند، دوره «فصیح خوانی» نامید. در واقع فصیح خوانی یک دوره مقدماتی و تسهیل کننده ورود به مرحله تجوید سطح یک است. هم چنین در این دوره عملاً توانایی و تسلط در روانخوانی نیز افزایش می‌یابد. به نظر می‌رسد دستیابی به لهجه عرب سه کلید اصلی و مهم دارد که تسلط به آن‌ها ما را به مقصود نائل می‌سازند:

✓ تلفظ حرکات عرب

✓ تلفظ حروف عرب

✓ قواعد تفخیم و ترفیق (صداهای پر حجم و کم حجم).

• تجوید

تجوید در لغت به معنای نیکو و زیبا ساختن است و در علم قرائت رعایت قواعد قرائت قرآن کریم را می‌گویند. با توجه به گستردگی مباحث تجویدی و متناسب با دانش مخاطب به دو سطح مقدماتی و سطح دو (عالی) تقسیم می‌شود.

تجوید سطح مقدماتی:

از جمله مباحثی که در سطح تجوید مقدماتی ارائه می‌شود می‌توان به «چگونگی آغاز تلاوت، شیوه‌های قرائت قرآن (تحقیق، تدویر یا ترتیل، تحدیر)، وقف و ابتدا و ...» اشاره کرد.

تجوید سطح عالی

در این سطح از تجوید علاوه بر مطالبی که در تجوید مقدماتی گفته شد، آموزش‌هایی در خصوص صفات، احکام و قواعد مربوط به حروف قرآنی، آموزش داده می‌شود.

البته لازم به ذکر است نحوه آموزش مباحث تجویدی، دارای تقدم و تأخر قطعی نمی‌باشد و بنا به روش تدریس مربی می‌تواند از روش تلفیقی نیز استفاده شود. یعنی در لا به لای آموزش مفاهیم ابتدایی تجوید نکاتی از سطح عالی تجوید نیز بیان شود.

• صوت و لحن

از جمله مباحثی که در این مرحله از آموزش البته متناسب با سطح قاری قرآن ارائه می‌شود می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- آشنایی با اصطلاحات و مفاهیم اولیه (اهمیت صوت و لحن در هنر تلاوت، صوت، لحن، نغمه، ردیف، مقام و اداء)

- درک صحیح از تقلید در قرائت و مراحل تقلید

- انتخاب استاد الگو بر اساس توانمندی‌های صوتی قاری

- تحلیل تلاوت اساتید به نام جهان اسلام

• آموزش مفاهیم قرآن

هدف از آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن این است که مخاطب ما در کنار ارتباط مستمر با قرآن و قرائت آن، به تدریج با فرهنگ و معارف قرآن از طریق فهم آیات الهی آشنا شود. یکی از کلیدهای این آشنایی، کلمه‌هایی است که بیشترین تکرار را در قرآن دارند. از این رهگذر مفهوم آیات ساده‌ی قرآن را — که شامل معارف اساسی قرآن است — به طور مستقیم می‌فهمید و پیام‌ها هدایتگر آن را فرا می‌گیرید. در واقع آموزش مفاهیم قرآن، آموزش ترجمه لغات و آیات قرآن کریم است که اهداف زیر را دنبال می‌کند:

✓ فهمیدن تدریجی معنای واژه‌های پرکاربرد قرآن.

✓ توانایی ترجمه ترکیب‌های قرآنی به شیوه تفکیکی (کلمه به کلمه).

✓ مهارت در ترجمه آیات ساده قرآنی.

✓ توانایی فهمیدن پیام بسیاری از آیات قرآن در سایه‌ی استمرار قرائت و انس با قرآن.

✓ ایجاد زمینه برای عمل به رهنمودهای قرآن در زندگی فردی و اجتماعی و آراسته شدن به اخلاق قرآنی.

• آموزش تفسیر قرآن

مفسران و دانشمندان علوم قرآنی، تعاریف متعددی برای "تفسیر" بیان کرده اند: علامه طباطبایی می‌فرماید: تفسیر بیان معانی آیات قرآنی و کشف مقاصد و مدالیل آنهاست. طبق این تعریف دو مرحله برای تفسیر بیان شده: مرحله اول بیان معانی آیات یعنی معنایی که از آیات به خودی خود با قطع نظر از سایر آیات و قرائن دیگر فهمیده می‌شود و مرحله دوم کشف مقاصد آیات یعنی آن معنایی که خداوند از آیات قرآن قصد کرده است. آیت الله جوادی آملی در تفسیر "تسنیم" تفسیر را چنین تعریف می‌کنند: "تفسیر به معنای روشن کردن و پرده برداری از چهره کلمه یا کلامی است که براساس قانون محاوره و فرهنگ مفاهمه ایراد شده باشد و معنای آن، آشکار و واضح نباشد. قهراً لفظی که معنای آن بدیهی است، بی نیاز از تفسیر است.

• کلاس‌های آموزش حفظ قرآن کریم

حفظ و تکرار و انس با آیات کریمه‌ی قرآن و پی‌درپی آیات الهی را مورد توجه قرار دادن، موجب میشود که انسان بتواند در قرآن تدبیر کند (۱۳۹۲/۰۴/۱۹)

• آموزش تدبیر قرآن

تدبیر، یعنی پشت چیزی را دیدن و حقیقت آن را یافتن؛ یعنی نظر در عواقب امور و رموز چیزی داشتن و به کنه وجود آن پی‌بردن. تفسیر پرده برداری از کلمات و الفاظ قرآن و رسیدن به معانی است ولی تدبیر درک رموز و حقائق قرآنی است نیاز کنیم.

❖ جلسات سنتی قرآن کریم

جلسات سنتی قرآن کریم به عنوان یکی از فعالیت‌های خودجوش مردمی با توجه به مسجد محور بودن ارتباط چهره به چهره با مخاطب، فضای دو ستانه و صمیمانه، عاری از ضوابط خشک جلسات کلاسیک و تکیه بر استعدادهای فردی و ایجاد جاذبه با جاذبه‌های واقعی قرآن از موثرترین و جذابترین روش‌های آموزش قرآن کریم می‌باشد.

❖ ترویج برگزاری جلسات خانگی قرآن کریم

❖ طرح تلاوت نور

❖ مسابقات قرآنی مدهامتان

(ز) ارزیابی و سطح بندی کانون‌های مجری طرح

به منظور شناسایی کانون‌های برتر این طرح، عملکرد کانون‌ها و گزارش‌های ثبت شده در سامانه بچه‌های مسجد مورد رصد و ارزیابی قرار گرفته و کانون‌هایی که عملکرد بهتری (کمی و کیفی) داشته باشند به عنوان کانون‌های برتر معرفی خواهند شد. این ارزیابی بر اساس جدول زیر انجام خواهد شد.

شاخص ارزیابی	جزئیات	امتیاز
اجرا ۵۰ (امتیاز)	نظم در ثبت گزارش در سامانه	۱۰
	انطباق با دستور العمل	۱۰
	داشتن برنامه	۵
	میزان استقبال	۵
	دعوت از قاریان ملی و بین المللی	۵
	حضور قاریان شرکت کننده در مسابقات مدهامتان	۱۰
	حضور مسئولین	۵
تأمین مالی ۲۰ (امتیاز)	جذب اعتبارات مردمی	۱۰
	هم افزایی با کانون‌ها	۱۰
مستند سازی ۳۰ (امتیاز)	استفاده از بنر و نشان طرح	۵
	کیفیت اطلاع رسانی	۵
	کیفیت فیلم و عکس	۵
	توجه هویت کانون در برگزاری طرح	۵
	پوشش رسانه ای (صداوسیما، خبرگزاری‌ها و ..)	۱۰
جمع		۱۰۰

کانون‌های مجری طرح با توجه امتیازی که در ارزیابی فصلی کسب کرده اند، مطابق جدول زیر سطح بندی می شوند:

امتیاز	سطح اجرا	ردیف
۱۰۰-۸۰	عالی	۱
۷۹-۶۰	خیلی خوب	۲
۵۹-۴۰	خوب	۳
۳۹-۲۰	متوسط	۴
زیر ۲۰	ضعیف	۵

نکته: در شانزدهمین دوره مسابقات قرآنی مدهامتان، عملکرد کانون‌های مجری طرح مورد ارزیابی قرار خواهد گرفت و از کانون‌های برتر تقدیر می شود.

ح) حمایت‌های ستاد از کانون‌های مجری طرح

کانون‌های مجری طرح متناسب با سطح اجرا آن از خدمات مادی و معنوی ملی و استانی بهره‌مند خواهند شد.

- معرفی کانون‌های برتر در سطح ملی
- حمایت مالی از کانون‌های برتر
- معرفی و اعزام قاریان استانی و ملی جهت شرکت در جلسات
- ارائه تجهیزات لازم متناسب با عملکرد کانون در طرح

ط) الزامات اجرایی

➤ وظایف ستاد استان

- بسیج امکانات استان برای اجرای طرح
- هم افزایی با سایر نهادها به منظور تقویت طرح
- پیگیری لایه استانی تفاهم نامه های ستاد با سازمان‌ها و نهادها
- نظارت بر اجرای طرح به صورت میدانی
- ارزیابی دقیق و به موقع گزارش‌های ثبت شده در سامانه
- جریان سازی طرح و الگوسازی کانون‌های برتر در سطح استان

➤ وظایف کانون

- هماهنگی با امام جماعت مسجد و هیئت امنا
- ارتباط با کانون‌های همجوار جهت اجرای برنامه‌های مشترک و به اشتراک گذاشتن ظرفیت‌ها
- برنامه ریزی و اطلاع رسانی منظم و موثر جهت حضور عموم مردم
- جذب منابع مردمی جهت اجرای برنامه‌ها
- مستند سازی و ثبت گزارش فعالیت‌ها در سامانه